

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської мови та методики її викладання

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В 7-8 КЛАСАХ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 08-451 групи
Спеціальності 014.021 Середня освіта (мова і
література англійська)

Освітньо-професійної програми «Середня
освіта (Мова і література (англійська))»

Треніна Людмила Євгеніївна

Керівниця: кандидатка педагогічних наук,
доцентка Зуброва Ольга Андріївна

Рецензентка: кандидатка педагогічних наук,
доцентка, стейкхолдерка, учителька

Академічного ліцею ім. О. В. Мішукова

Кострубіна Ольга Валеріївна

ЗМІСТ

ВСТУП	0
шибка! Закладка не определена.	
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи використання арт-технології на уроках англійської мови	Ошибка! Закладка не определена.
1.1 Зміст навчання англійської мови учнів 7-8 класів	6
1.2. Сутність поняття «арт-технологія» у контексті навчання англійської мови в основній школі.....	133
РОЗДІЛ 2 Особливості використання арт-технології у ході навчання англійської мови учнів 7-8 класів	Ошибка! Закладка не определена.3
2.1.Впровадження арт-технологій на основі просторових мистецтв у процес навчання учнів 7-8 класів	Ошибка! Закладка не определена.3
2.2. Навчання учнів 7-8 класів англійської мови із застосування арт-технологій на основі часових мистецтв	27
2.3. Арт-технології на основі синтетичних мистецтв на уроках англійської мови у 7-8 класах.....	34
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку шкільної освіти однією з найактуальніших проблем, що потребують нових рішень, є необхідність якісно вдосконалити процес оволодіння англійською мовою. Ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку із спрямованістю педагогічного процесу на всебічний розвиток учнів у сучасній школі, що передбачає збільшення використання різних технологій на уроках англійської мови.

Шкільні вчителі та психологи впродовж багатьох років впроваджують у навчання різні педагогічні технології, які дозволяють зробити педагогічний процес більш насиченим та цікавим. Однією з таких ефективних технологій може бути включення різноманітних арт-технологій у навчання. Основою арт-технологій, що використовуються в педагогіці та психології, є використання прийомів арт-терапії. Арт-технології включають: використання засобів ілюстративної візуалізації (фотографії, картини, мультфільми, схеми, колажі, слайди); казки; пісні; рифмовки та вірші; ігри; кіно; комп'ютерна творчість; театральні постановки; танці; живопис. Спонтанність, творчість та креативність – найважливіші складові арт-технологій. Включення арт-технологій може бути дуже корисним у процесі викладання англійської мови в основній школі. Цей підхід дозволяє вчителю підвищити мотивацію учнів, а отже, і покращити їх результати. Дитина успішніше засвоює матеріал на уроці, коли їй цікаво. Використання елементів арт-технологій при викладанні іноземної мови включає уяву, інтуїцію, творче мислення, що благотворно впливає на емоційний стан учнів.

Арт-технології підходять для роботи з дітьми з різними здібностями та в групах зі змішаним рівнем, оскільки вони дозволяють кожній дитині діяти на своєму рівні та оцінюватись за їх внесок індивідуально. Використання арт-технологій, на наш погляд, дозволяє

зробити навчання англійській мові в середній школі креативним, цікавим, ненудним, дуже жвавим та різноманітним.

Проблему використання арт-технологій на уроках англійської мови в різних аспектах розглядали ряд вчених Т. Кравчин (використання інтерпретації іншомовного тексту, казкотерапія), І. Вашук (комунікативна арт-терапія, казкотерапія, психодрама), О. Титаренко (імаготерапія, казкотерапія, терапія тваринами), І. Бабій (народна педагогіка в арт-терапії) та інші. Незважаючи на наявність низки публікацій з цього питання, у вітчизняних дослідженнях все ще існують проблемні аспекти.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що тема застосування арт-технологій в педагогічному процесі є недостатньо теоретично обґрунтованою на сучасному етапі розвитку педагогіки та методики; потребує розробки і практичний аспект впровадження арт-технології як окремого методу у процес навчання іноземних мов в основній школі. Саме ці аспекти зумовили вибір теми роботи: «Використання арт-технології на уроках англійської мови в 7-8 класах».

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дослідження безпосередньо пов'язана із науково дослідною темою кафедри англійської мови та методики її викладання Херсонського державного університету «Пріоритетні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах» (Державний реєстраційний номер 0117U006791).

Мета – обґрунтувати та розробити систему вправ з навчання говоріння та письма учнів 7-8 класів з використанням арт-технології

Завдання:

1. Розглянути зміст навчання англійської мови учнів 7-8 класів.
2. Вивчити сутність поняття «арт-технологія» у контексті навчання англійської мови учнів основної школи.

3. Розробити вправи для навчання учнів 7-8 класів англійської мови із застосуванням арт-технологій на основі просторових, часових і синтетичних мистецтв.

Об'єкт – процес навчання англійської мови в основній школі.

Предмет – методика використання арт-технології на уроках англійської мови в 7-8 класах.

Методи дослідження: аналіз навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів 7-8 класи та методичної літератури, аналіз наукових джерел, синтез, спостереження.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблені системи вправ з використанням арт-технології можуть бути використані вчителями на уроках англійської мови учнів 7-8 класів у ході навчання говоріння та письма.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Зміст навчання англійської мови учнів 7-8 класів

Викладання іноземної мови в основній школі забезпечує наступність підготовки учнів у початковій школі, з одного боку, а, з іншого боку, надає можливості для продовження середньої освіти як у стінах школи, так і в спеціальних професійних середніх навчальних закладах. Цей етап вивчення іноземної мови характеризується наявністю суттєвих змін у розвитку школярів. На початку навчання в основній школі спостерігається значне розширення кругозору та загальних уявлень про світ у школярів [6, С.14].

Поряд з елементарними комунікативними навичками іноземних мов у чотирьох видах мовленнєвої діяльності у школярів сформовані базові загальноосвітні навички, а також спеціальні освітні навички, необхідні для вивчення іноземної мови як навчального предмета, накопичено певні знання про правила мовленнєвої поведінки. У той же час виражена мотивація та інтерес до іноземної мови, що спостерігаються в початковій школі, починають поступово слабшати в базовій школі, оскільки учні не відчують швидкого прогресу в оволодінні мовою і починають усвідомлювати трудомісткість навчального процесу. Крім того, мовленнєві потреби учнів 5-9 класів значно вищі та різноманітніші, ніж у молодших школярів. У той же час у підлітків все ще не вистачає засобів для вираження своїх мовленнєвих потреб іноземною мовою; крім того, стає очевидним процес забування вивченого матеріалу та необхідність постійного повторення, щоб підтримувати вже досягнутий рівень володіння іноземною мовою.

Також спостерігаються очевидні зміни в психологічному розвитку школярів підліткового віку. У них розвивається прагнення до самостійності та самоствердження, з'являються розбіжності в інтересах загалом, формується вибірковий пізнавальний інтерес. Середні класи (5-9-й) - це період бурхливого розвитку учнів. Хоча є схожість між учнями молодшого підліткового віку (10-11 років) та підлітками (12-15 років), є суттєві відмінності. З 12 років стає все більш очевидним прагнення до самоствердження, проявляється негативне ставлення до прямих вимог вчителя, до примусу, гостра реакція на порушення вчителем нейтрального стилю спілкування. Явний пізнавальний інтерес у підлітків переживається його занепадом, формальним ставленням до навчання, нерівномірним ставленням до одного і того ж предмета в різні роки [7, С.8].

Подолання всіх вищезазначених суперечностей, крім знань із психології розвитку та вміння спостерігати, вимагає від учителя терпіння, педагогічного такту та методичної майстерності. Все це відображено в методиці викладання іноземної мови на цьому етапі:

- зростає значення принципів когнітивної спрямованості навчального процесу, індивідуалізації та диференціації навчання;
- зростає роль опори на словесні приклади (ситуацію, контекст) та наочність (документальні фото- та відеоматеріали, колажі, таблиці, схеми) у процесі вивчення іноземної мови;
- посилюється роль регулярного повторення, узагальнення та систематизації раніше вивченого мовно-мовленнєвого матеріалу;
- тривалість усного спілкування зменшується із впровадженням нових мовних явищ;
- досягається баланс між комунікативними навичками говоріння, читання та письма, посилюється взаємозв'язок між ними;

- створюються сприятливі умови для формування самоконтролю та самооцінки в діяльності учнів, у тому числі за допомогою таких технологій, як портфоліо;

- використання сучасних педагогічних та інформаційних технологій для викладання іноземної мови, таких як багаторівневе навчання, метод проектів, викладання у співпраці тощо, набуває все більшого значення.

В результаті зв'язки іноземної мови з іншими навчальними предметами набувають іншого характеру, з'являється реальна можливість ознайомитись із цінностями світової культури за допомогою предмета «іноземна мова» в процесі шкільної освіти. Це знаходить своє вираження в результатах навчання метапредметних дисциплін, досягнення яких можливе лише при тісній взаємодії різних предметів.

Можливості організації іншомовної комунікації між школярами та їх однолітками з інших країн розширюються, наприклад, під час проектної діяльності як через Інтернет, так і участь у шкільних обмінах, молодіжних форумах та туристичних поїздках. У процесі безпосереднього спілкування школярі починають усвідомлювати цінність володіння іноземною мовою, свободу, яку дає ця навичка для задоволення власних потреб, соціальних та пізнавальних інтересів [12, С.33].

Одночасно формується інтерес до вивчення другої та третьої іноземних мов, що найближчим часом стане однією з бажаних умов успіху сучасної людини в полікультурному та багатомовному світі.

Таким чином, мотивоване розширення можливостей використання іноземної мови сприяє створенню цілісної картини багатомовного, багатокультурного світу для школярів, усвідомленню місця та ролі рідної мови та іноземної мови, що вивчаються в сучасній реальності і як результат соціальної адаптації школярів у світі, що швидко змінюється.

Значні вікові та індивідуальні відмінності, що спостерігаються у школярів на цьому етапі мовної освіти, повинні враховуватися як при підборі змісту, так і при використанні методів навчання.

До кінця основної школи учні, які вивчали іноземну мову з початкової школи, досягають європейського допорогового рівня підготовки іноземних мов (рівень А-2). Цей рівень дозволяє випускникам основної школи використовувати іноземну мову, щоб продовжувати навчання на вищому етапі повної середньої школи, у спеціальних навчальних закладах та для подальшої самоосвіти [9, С.48].

Процес вдосконалення знань іноземних мов стає безперервним і значною мірою залежить від мотивації учня та його здатності вдосконалювати свою іноземну мову мовні навички та вміння самостійно. Передбачається, що знання та вміння можуть, з одного боку, служити основою для досягнення взаєморозуміння в процесі спілкування з носіями іноземної мови, що вивчається в усній та письмовій формах; налагодити міжособистісні та міжкультурні контакти в доступних межах; ознайомити представників інших країн з культурою їхнього народу; усвідомлення себе громадянином своєї країни та світу; з іншого боку, це послужить основою для подальшого вдосконалення навичок спілкування іноземними мовами.

Основними навичками спілкування є [9, с.54]:

- здатність здійснювати мовне спілкування (в монологічній та діалогічній формах);
- здатність розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- здатність читати та розуміти автентичні тексти різних жанрів та типів з різним рівнем розуміння змісту, розглядаючи їх як джерело різноманітної інформації та як засіб її засвоєння;
- уміння письмово спілкуватися відповідно до завдань;

- здатність адекватно використовувати досвід, набутий при вивченні рідної мови, розглядаючи його як засіб свідомого оволодіння іноземною мовою;

- здатність використовувати невербальні засоби спілкування, якщо це необхідно, враховуючи дефіцит доступних мовних засобів.

Розвиток комунікативних навичок неможливий без оволодіння мовними засобами реалізації усного та писемного мовлення. Однак знання лексичного та граматичного матеріалу ще не забезпечує формування комунікативних навичок. Потрібні навички роботи з цим матеріалом, а також використання його для формування та розпізнавання інформації в певних сферах спілкування [7, с.36].

Комунікативні мовні компетентності формуються на основі взаємопов'язаного мовленнєвого, соціально-культурного, соціолінгвістичного та мовного розвитку учнів відповідно до їх віку та інтересів на кожному етапі оволодіння іноземною мовою і складаються з:

- мовної (лінгвістична) компетентності, що забезпечує засвоєння учнями мовного матеріалу з метою використання в усному та письмовому мовленні;

- соціолінгвістичної компетентності, що забезпечує формування навичок використання в процесі спілкування мовленнєвих реалій (зразків), особливих правил мовленнєвої поведінки, характерних для країни, мова якої вивчається;

- прагматичної компетентності, яка пов'язана із знанням принципів, згідно з якими висловлювання організуються, структуруються, використовуються для комунікативних функцій та координуються відповідно до інтерактивних та трансактивних схем.

Зміст викладання іноземної мови в середній школі залежить від соціального порядку суспільства і визначається певним станом його історичного розвитку. Програма для середньої школи визначає мінімум,

який учні повинні опанувати на кожному етапі навчання (у початковій школі, у основній школі, у старшій школі) та у кожному класі. Етапи навчання характеризуються різними темами для спілкування, різними обсягами навчального матеріалу, різними методами, формами та видами навчальної діяльності відповідно до рівня розвитку учнів, їх інтересів та досвіду. Тому етапи мають свої цілі та завдання [8, с.18].

В основній школі (5-9 класи) починається етап систематичної та послідовної роботи з автентичними навчальними матеріалами, що забезпечують нормативне оволодіння спілкуванням. Значно зростає обсяг навчального матеріалу, в тому числі того, що сприяє формуванню соціокультурних та соціолінгвістичних компетентностей. Функція іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації та як інструменту діалогу культур та цивілізацій сучасного світу проявляється більш чітко. Оволодіння іноземною мовою дедалі частіше розглядається не як накопичення певного обсягу знань про мову, а як певний рівень навичок та вмінь використовувати мову для усного та письмового спілкування, як механізм пізнання інших народів та культур. Теми для спілкування охоплюють різноманітні галузі знань, у тому числі ті, що вивчались на уроках з інших предметів (міждисциплінарні зв'язки), та з власного життєвого досвіду [12, с.53].

Процес навчання повинен бути організований таким чином, щоб сприяти формуванню в учнів навичок та вмінь усного (говоріння, аудіювання) та письмового (читання, письмо) мовлення. Процес навчання всієї мовленнєвої діяльності повинен бути паралельним і взаємопов'язаним. Слід зазначити, що у 5 класі, враховуючи вікові особливості учнів та їхній навчальний досвід, не рекомендується запровадити вступні (пропедевтичні) курси. Навчання слід починати негайно з формування в учнів навичок та вмінь з певної теми. Тому фонетичний аспект мовлення слід засвоювати безпосередньо на практиці під час засвоєння тематичного лексичного та граматичного

матеріалу. Робота над вимовою проводиться постійно протягом курсу навчання.

В основі навчання лексиці та граматиці лежить принцип поглибленого усного засвоєння зразків мовлення за допомогою комунікативних завдань з подальшим аналізом та подальшим використанням цього матеріалу в мовній практиці. Відповідно до комунікативного підходу до навчання, новий мовний матеріал (лексичний та граматичний) спочатку подається у певному контексті, а вже потім він активізується в усному та письмовому мовленні за допомогою відповідних вправ та завдань. Вони повинні бути комунікативно орієнтованими та сприяти формуванню знань учнів не лише про значення нової мовної одиниці, а й про її формування та функціонування (застосування) у мовленні. На основі цих знань слід розвивати відповідні мовні навички. Цей комунікативно-пізнавальний підхід до сприйняття мовного матеріалу сприяє його свідомому засвоєнню та адекватному використанню в практичній мовленнєвій діяльності.

Отже, зміст навчання англійської мови учнів 7-8 класів регламентується «Програмою з іноземних мов». Критерієм навченості учнів з англійської мови слугує досягнення ними європейського рівня А - 2 до кінця основної школи. В основній школі (5-9 класи) починається етап систематичної роботи з автентичними навчальними матеріалами, відбувається всебічне формування комунікативної компетентності на основі взаємопов'язаного мовленнєвого, соціально-культурного, соціолінгвістичного та мовного розвитку учнів відповідно до їх віку та інтересів на кожному етапі оволодіння іноземною мовою.

1.2. Сутність поняття «арт-технологія» у контексті навчання англійської мови в основній школі

У сучасному світі важливо знати іноземну мову як засіб спілкування. Однак на практиці часто можна спостерігати, що учні відчувають труднощі в спілкуванні на уроках англійської мови. Складність викладання іноземної мови, на думку психологів і вчителів, пов'язана з низкою факторів, основними з яких є: емоційне напруження, мовний бар'єр, знижений інтерес до навчання [3]. Подоланню цих проблем може сприяти правильний вибір педагогічних технологій.

Для подолання труднощів у спілкуванні на уроках англійської мови для учнів загальноосвітньої школи активно пропонуються останнім часом різні арт-технології, включені в навчальний процес.

Термін "арт-технології" відсутній у методах викладання іноземних мов. Його запозичено з психології. У психологічній літературі цей термін описує використання психологічних методів впливу, заснованих на творчій діяльності, з метою не тільки психокорекції, але і всебічного розвитку особистості людини [2, с.5].

Багато вчителів періодично використовують різні види мистецтва у своїй практичній роботі. У той же час потенціал та ефект використання творчих завдань, заснованих на включенні прийомів і методів роботи з мистецькими технологіями в навчальний процес, педагоги оцінюють не повною мірою. Завдяки танцю, театралізації, музиці та співу можна створити сприятливу навчальну атмосферу на уроці, підвищити мотивацію, підвищити успішність, зняти емоційне напруження, а також сформувані та розвивати мовленнєві вміння та навички учнів [1, с.19].

Важливо підкреслити, що використання арт-технологій підходить для різних видів роботи: індивідуальної, парної, групової, колективної. Це особливо актуально для навчання підлітків, які прагнуть підкреслити

свою незалежну, особисту точку зору, а також схильні до групування реакцій та надають особливого значення спілкуванню зі своїми однолітками. З проголошеною зовнішньою незалежністю підлітки все ще потребують шанобливого та уважно-доброзичливого ставлення до них з боку авторитетних дорослих, до яких, як правило, належать вчителі [5, с.9].

Підлітки часто відчують дискомфорт при зміні навчального середовища та при контакті з новими вчителями. Це може призвести до емоційних порушень, появи ізоляції у учнів, труднощів у спілкуванні з однолітками та можливого негативного впливу на розвиток комунікативних навичок як на рідній, так і на іноземній мовах.

Починаючи навчати учнів іноземній мові із включенням мистецьких технологій, доцільно дотримуватися певних правил. По-перше, необхідно враховувати психолого-педагогічні особливості учнів підліткового віку. По-друге, спробувати створити комфортний психологічний клімат у класі. По-третє, відмовитися від оцінки творчої діяльності учнів з естетичного та художнього боку. Важливо також, щоб учні мали свободу вибору матеріалів та методів роботи з ними.

На думку Л. Лебедевої, словосполучення арт-терапія в науково-педагогічній інтерпретації розуміється як турбота про емоційний добробут та психологічне здоров'я особистості, групи, колективу засобами художньої діяльності [11, с.38].

Вправи з використанням технологій арт-терапії є провідним інструментом досягнення головної мети вивчення іноземної мови - формування комунікативної особистості, здатної задавати питання, висловлювати свої думки, розповідати про події минулого, сьогодення чи майбутнього, іншими словами, людина, здатна до спілкування. Включення мистецьких технологій у навчальний процес може суттєво допомогти вчителю у викладанні англійської мови. Цей підхід дозволяє

вчителю підвищити мотивацію учнів, а отже, покращити їх результативність та психологічну стійкість [13, с.11].

Практика показує, що учень успішніше засвоює матеріал на уроці, коли йому цікаво. Використання елементів арт-технологій при викладанні іноземної мови включає уяву, інтуїцію, творче мислення, що позитивно впливає на емоційний стан учнів. Багато вчителів вказують на великий потенціал творчої гри як засобу викладання англійської мови. Завдяки використанню арт-технологій активізуються всі пізнавальні процеси учнів: увага, пам'ять, мислення, творчі здібності [2, с.6].

Арт-технології можуть бути ефективним інструментом, який допоможе вчителю іноземної мови перетворити досить складний навчальний процес на захоплюючу та улюблену діяльність учнів. Такі інструменти можуть бути використані на будь-якому етапі вивчення англійської мови та з будь-якою віковою групою. Діти краще сприймають і засвоюють матеріал, якщо його якимось розігрують, інсценізують, і т.д. [18]

Використання пісень, рифмівок та віршів на уроці англійської мови дозволяє учням без особливих зусиль оволодіти словниковим запасом та граматичними структурами. Включення пісень сприяє формуванню лінгвістичної компетентності учнів, формує навички вимови [1].

Різноманітність форм арт-терапії дозволяє використовувати її на різних етапах уроку. Це може бути початок уроку, пояснення нового матеріалу, закріплення минулого, хвилинка фізкультури, домашнє завдання та роздуми [5].

Навчаючи розмовляти англійською мовою за допомогою арт-технологій, вчителю необхідно з'ясувати переваги учнів: чи подобається їм слухати музику, танцювати, малювати. На основі цих даних учитель підбирає художні прийоми, придатні для роботи з певними групами учнів.

На заняттях часто використовують техніку малювання. Водночас спостерігалось, насамперед, помітне зменшення емоційного напруження школярів. Працюючи над створенням свого творчого продукту, учні навчилися взаємодіяти між собою. Ефект від роботи з цим видом арт-технологій може бути різним. Показ готових малюнків та картин школярам використовувався як стимул для дискусії, висловлюючи свою точку зору на готовий витвір мистецтва, що активізує ініціацію діалогу. Під час самостійного малювання, особливо під час виконання парних та групових малюнків, відбуваються позитивні зміни в емоційному стані учнів, зростає готовність налагоджувати стосунки зі своїми однокласниками, полегшується комунікативний діалог. У цьому випадку використання наочних ілюстративних матеріалів виступає своєрідним каталізатором процесу спілкування, підвищує інтерес до взаємодії та спілкування на уроці.

Одним із способів мотивувати учнів на уроках англійської мови є казкотерапія. Казкотерапія – це напрямок арт-терапії. У різних контекстах цей термін використовується по-різному. Казкотерапія використовується у вихованні, освіті, розвитку, навчальному впливі та як інструмент психотерапії. Це пов'язано з тим, що зміст казки сприймається на двох рівнях, свідомому та підсвідомому. А. Коблова розглядає цей термін з різних точок зору і на різних рівнях. По-перше, казкотерапія – лікування казкою, це відкриття знань, що живуть у душі і є на сьогодні психотерапевтичним, по-друге, це процес пошуку сенсу, розшифровки знань про світ та систему взаємовідносин у ньому. По-третє, казкотерапія – це процес екологічного виховання та виховання дитини, по-четверте, це терапія із особливим казковим середовищем, в якому людина може здійснити свою мрію [2, с.44]. Вона виділяє такі форми роботи з казками: 1) читання та аналіз казок; 2) історія казки; 3) створення казки; 4) переписування; 5) інсценізація казки; 6) ілюстрація казки; 7) лялькотерапія [3].

Використання казок у класі спрямоване на підвищення ефективності роботи учнів. Широке використання казок сприяє формуванню мовної компетентності учнів. Зміст текстів казок сприяє розширенню активного словника слів, що вивчаються. Театралізація казок сприяє створенню психологічного комфорту в класі. Вони допомагають розвантажити розум учнів, зняти негативні емоції, створити сприятливу доброзичливу атмосферу спілкування в класі, яка так необхідна на уроці і вчителю, і учневі. Казкотерапія також є одним із важливих засобів морального виховання особистості [16].

На додаток до казкотерапії, однією з найпоширеніших вправ у арт-терапії є «створення групових фресок», коли учасники або малюють все, що хочуть у загальній картині, або малюють щось на ній, відповідно до обраної теми група (Harris & Joseph, 1973). Учасникам групи пропонується коментувати свої малюнки іноземною мовою, тоді як керівник групи покращує групову взаємодію.

Ідея використання музики та пісень при вивченні іноземних мов не нова. Більше 30 років тому американська вчителька і піаністка Керолін Грем поєднала ритм розмовної американської англійської мови з ритмом джазу і створила Jazz Chants, які підходять як для дітей, так і для дорослих. Ритм джазу ілюструє природний акцент та інтонацію розмовної англійської мови, що покращує навички говоріння та слухання, робить навчання приємним [15].

Британський викладач і автор багатьох публікацій Алан Мейлі вказує на дві основні переваги використання музики та пісень в процесі навчання: 1) музику легко запам'ятати; 2) музика забезпечує високий рівень мотивації, особливо для дітей, підлітків та молоді [2].

Автор книги «Музика і пісня» Тім Мерфі підкреслює, що при викладанні мови все, що ми можемо робити з текстами, ми можемо робити і з піснями, або з текстами про пісні: вивчайте граматику; розвивати вміння слухати текст, ігноруючи незнайомі слова; читати

пісні з лінгвістичними цілями; складати пісні, статті про пісні, листи до співаків, анкети; обговорювати пісні; перекладати пісні; писати діалоги, використовуючи слова пісень, розігрувати рольові п'єси (як пісенні герої або співак-кореспондент); диктувати пісню; використовувати пісню для вправ для заповнення пропусків у тексті або для виправлення помилок, використовувати музику як фон для різних видів діяльності; інтегрувати пісні в проектну роботу; активізувати або розслабити клас подумки; вправляти вимову, інтонацію та наголос, хорове повторення; викладати словниковий запас та культуру; дізнатися більше про своїх учнів та від учнів, дозволяючи їм вибирати та пояснювати свою музику; весело провести час. Т. Мерфі підкреслює, що музика та пісні не належать до звичних категорій вивчення мови, таких як граматики, словниковий запас, читання, аудіювання, розмова. Але їх можна включити до змісту цих категорій, і ми можемо зосередитись на них, коли використовуємо пісні [19, с.39].

Автор радить включати фонову музику на початку та в кінці уроку, або коли учні виконують письмове завдання. Потрібно постійно експериментувати, щоб спробувати знайти найкращий спосіб вчитися. Вправи з піснями за останні 5 хвилин уроку – це простий спосіб зрозуміти, як музика та пісні можуть підвищити інтерес та мотивацію учнів до навчання.

Т. Мерфі підкреслює, що музика та пісні – це не «нова техніка» у вивченні мови, а скоріше інструмент, за допомогою якого ми можемо оживити та пришвидшити процес навчання. Від викладача та учнів залежить, наскільки і як вони будуть насолоджуватися перевагами, які може запропонувати музика та пісні. Т. Мерфі у книзі «Музика та пісня» показує, як можна використовувати музику та пісні в класі, які вправи можна виконувати з текстами [19, с.43].

Імаготерапія передбачає театральні вистави, які є важливою та необхідною елементом у процесі вивчення іноземної мови, оскільки

вона легко долає таку перешкоду, як «мовний бар'єр». Театралізація та творчі вправи розвивають різноманітні здібності та функції: мова; інтонація; фантазія; пам'ять; спостереження; увагу; асоціації; технічні та художні здібності (робота на сцені, костюми, декорації); ритм. Все це, відповідно, сприятиме розвитку творчої особистості учнів [2].

Включення музики на уроки англійської мови для розвитку усного мовлення дає змогу зробити тренінги нестандартними, завдяки чому підлітки виявляють зростання інтересу до уроку. Використання сучасних та класичних музичних творів допомагає розвинути їх уяву. Музичні уривки з динамічною музикою використовуються під час уроку, щоб оживити та зарядити енергією після монотонних мовних вправ. Зміна темпу уроку, розбитого на спокійні та швидкі уривки, коли включені короткі уривки темпераментної, спеціально підібраної динамічної музики, призводить до звільнення від напруженості, посилення інтересу до того, що відбувається в класі. Водночас підбір музики повинен бути пов'язаний з основною темою уроку. Музичні твори та фонове звучання (наприклад, запис вуличного шуму) допоможе відтворити атмосферу справжнього мовного спілкування.

Саме використання популярних мелодій, сучасних пісень, прекрасних музичних творів у багатьох випадках допомагає подолати сором'язливість у спілкуванні для невпевнених і сором'язливих підлітків, знайти теми для діалогу на уроках англійської мови.

Слід зазначити, що використання пісень у навчанні розмовляти іноземною мовою надасть додаткові можливості у навчанні фонетичній стороні мовленнєвої діяльності. Прослуховування пісень допоможе досягти формування та автоматизації фонетичних навичок учнів.

Використання арт-технологій у процесі викладання діалогічного мовлення на уроках англійської мови дозволяє:

- формувати та вдосконалювати фонетичні, лексичні та граматичні навички;

- Розширити знання слів;
- активізувати новий мовний матеріал у мовленні;
- продовжувати розвиток та вдосконалення навичок усного мовлення;
- розслабити учнів;
- зняти емоційний стрес;
- створити атмосферу справжнього мовного спілкування;
- зробити процес навчання більш жвавим та емоційним;
- підвищити мотивацію учнів [1, с.53].

На практиці доцільно будувати процес навчання діалогічного мовлення з використанням художніх технологій поетапно.

На першому етапі, коли вводиться новий мовний матеріал, основний акцент повинен бути зроблений на зменшенні мовних труднощів. Нові лексичні одиниці вводяться через наочність, або їх можна проілюструвати короткими музичними уривками. Надання наочності для семантизації слова сприяє кращому запам'ятовуванню. А за допомогою використання пісенного матеріалу, включаючи активний словник уроку, можна краще відпрацювати та запам'ятовувати нові слова та вирази.

Враховуючи переваги підлітків виконувати вправи в ігровій формі, їм можуть запропонувати розіграти тематичні пантоміми або виконати різні завдання, пов'язані з технікою групового малювання. Прикладом використання загального творчо-ігрового простору, створеного на уроці, є «малюнок по колу», в якому учні по черзі вносять доповнення до малюнків, пов'язаних з темою уроку, а потім говорять про внесені зміни.

На другому етапі учні працюють із готовими діалогами, читають їх, виконують з ними різні мовні та умовні мовленнєві вправи. У процесі роботи з текстом формуються лексичні, фонетичні та граматичні навички та мовленнєві навички, які дають можливість легко здійснювати

іншомовне спілкування в майбутньому. Як домашнє завдання учням може бути запропоновано запам'ятати діалог.

Крім того, на цьому ж етапі уроків можна використовувати художню техніку «колаж» з подальшим обговоренням. Візуальна картина у вигляді колажу служить підказкою для генерації мовного висловлювання.

Нарешті, на третьому етапі розігруються сцени. Можливі завдання включають: проведення телефонної розмови; інтерв'ю з популярною «зіркою»; скоринг фільмів; запитання перехожому про місцеві визначні пам'ятки; обмін враженнями на основі фотографій, висловлюючи свою думку з заданої теми.

З вищесказаного випливає, що арт-технології належать до числа педагогічних технологій, що сприяють підвищенню мотивації школярів. Опора на наочні посібники (картинки, відео, колажі тощо) допомагає логічно та послідовно реалізовувати мовлення англійською мовою.

Таким чином, педагогічні арт-технології слідом за Т.Скворцовою визначаємо як комплексно-освітні методи створення, застосування і визначення процесу взаємодії учасників освітніх відносин в актуалізації внутрішніх ресурсів мотиваційно-потребової сфери творчого самовираження, що забезпечують успішний розвиток і саморозвиток особистості дитини [13]. Провідний інструмент досягнення головної мети вивчення іноземної мови – формування комунікативної особистості, здатної задавати питання, висловлювати свої думки, говорити про події минулого, сьогодення чи майбутнього, іншими словами, людини, здатної до спілкування. Використання арт-терапії на уроках англійської мови позитивно впливає на засвоєння, відпрацювання та повторення навчального матеріалу. Вчителі мають можливість використовувати на уроці різні технічні засоби, такі як комп'ютери, відео- та аудіоапаратура тощо. А це дозволяє зробити уроки іноземної мови більш цікавими та продуктивними, підвищити

мотивацію учнів до вивчення іноземної мови. Нетрадиційні форми уроків дають можливість не лише підвищити інтерес учнів до предмету, а й розвинути їх творчу самостійність, навчити працювати з різними джерелами знань. Такі форми занять «знімають» традицію уроку, оживляють розум. Однак слід зазначити, що занадто часте звернення до таких форм організації навчального процесу є недоцільним, оскільки нетрадиційне може швидко стати традиційним, що в підсумку призведе до зниження інтересу учнів до предмету.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ У ХОДІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 7-8 КЛАСІВ

2.1. Впровадження арт-технологій на основі просторових мистецтв у процес навчання учнів 7-8 класів

Види мистецтва можна класифікувати на такі типи:

- образотворчі (живопис, графіка, скульптура, художня фотографія та ін.);
- необразотворчі (музика, архітектура, прикладне і декоративне мистецтво, хореографія та ін.);
- видовищні (кіно, театр, ігри та ін.). [13]

Різниця між ними в тому, що образотворчі мистецтва відтворюють життя в подібній їй формі (зображують її, тоді як необразотворчі мистецтва передають внутрішній стан людей, їх переживання, почуття, настрої методом зовнішньої форми, несхожою на об'єкт відображення).

Також види мистецтва за способом втілення художнього образу розподіляють на такі три групи:

- просторові види мистецтва (різні форми живописа, скульптура, архітектура);
- часові (музика, танець, література);
- синтетичні види мистецтв (театр та кіномистецтво).[13]

Арт-технології, що застосовуються в освітньому процесі, є напряду пов'язаними з видами мистецтва, однак мають іншу мету (дидактичну) та реалізуються дещо іншими шляхами. Форми і прийоми сучасних арт-технологій різноманітні, до них можна віднести: виразне читання, інсценування, етюд, рольова гра, театральна гра, ритмопластика, культура і техніка мовлення, основи театральної культури, створення вистави. Тому ми можемо використовувати їх на різних етапах уроку: на

початку, при викладі нового інформаційного блоку, закріпленні пройденого, під час хвилинки гімнастики, для домашнього завдання.

На сьогоднішній день одним з найбільш широко поширених видів арт-технологій, які доцільно використовувати в освітньому процесі, є візуальні арт-технології. Це пояснюється їх багатим лінгво-дидактичним потенціалом і легкістю в адаптації та використанні. Так, до візуальної арт-технології відноситься: застосування, перш за все, ілюстративного матеріалу, засобів наочності (картинок, таблиць, слайдів, карикатур, колажів, діаграм, ляльок, масок). Візуальні арт-технології втілюють собою один з першорядних дидактичних принципів (за Я. А. Коменським) – принцип наочності. А наочність в свою чергу підвищує мотивацію учнів, розвиває творчу уяву і мислення, сприяє і навіть полегшує засвоєння навчального матеріалу. Робота з наочним матеріалом стимулює учнів на говоріння та аудіювання.

Прикладами ефективного використання візуальних арт-технологій на уроці іноземної мови можуть служити техніки *"magazine collage"* і *"group fresco"*. Виконуючи журнальний колаж, учні самостійно підбирають матеріал з журналів та іншу друковану продукцію і, використовуючи окремі фрагменти тексту, формують композицію на аркуші паперу, дають їй назву, таким чином, позначаючи рішення заявлених проблем. На завершення проходить групове обговорення процесу і результатів роботи, презентація своїх ідей, групова рефлексія. Метод групової фрески передбачає, що учні одночасно або по черзі малюють на великому ватмані на певну тематику.

Що стосується колажу, то в етимологію слова входять три основотвірний семантичних компонента:

- 1) виготовлення та відновлення чогось розбитого, зламаного, розірваного;
- 2) складання чого-небудь з будь-яких частин;
- 3) один фрагмент, що покриває інший.

З трьох даних компонентів можна зібрати одну постанову – побудова єдиного цілого шляхом накладення, нашарування і зіставлення частин.

Колаж представляється ефективним засобом навчання іноземної мови, так як має ряд дидактичних переваг, в колаж включаються не тільки зображення (малюнки, фотографії та ін.), але також вербальні та знакові компоненти (лексика, граматичні конструкції, дати, схеми, символіка і ін.). Безпосередньо в процесі коллажування колаж виступає як операційний засіб, що викликає певні дії: рецептивні (візуальне сприйняття вербальних і невербальних компонентів колажу, антиципацію, ідентифікацію, дискурсивної як усвідомлення матеріалу, розуміння), репродуктивні (імітацію, підстановку, конструювання, трансформацію, комбінування, виклик лексичної одиниці, виклик моделі освіти форм за аналогією), продуктивні (трансформація, конструювання, комбінування – на рівні одиниць більш високого порядку. Вибір мовних засобів, обумовлених ситуацією, переказ, імпровізація). Сам процес коллажування, а також робота з готовим колажем разом із збудованою системою вправ може виступати як діяльнісної засіб оволодіння іншомовною культурою.

Далі наведені кілька завдань для самостійної роботи для учнів з використанням просторових мистецтв.

1. Вправа «Pictogram»

Мета: вивчення нових лексичних одиниць.

Прийоми арт-технологій: малюнок.

Listen audio recording and draw the objects that you heard. Name them

Спочатку вчитель може познайомити учнів з новою лексикою до прослуховування аудіозапису, потім учні закривають підручник і прослуховують аудіозапис два рази. Слова, які вони дізналися і запам'ятали, учні малюють у зошиті. Оптимально в даному випадку буде вибрати малювання олівцем або навіть ручкою, тобто тими інструментами, які будуть під рукою у учнів.

2. Колаж «*My favorite city*»

Мета: закріплення матеріалу за темою.

Прийоми арт-технологій: колажування, створення малюнку або художньої фотографії.

Учні повинні скласти альбом про певне місто, в якому вони хотіли б побувати або вже були і воно їм дуже сподобалося. В альбом, зроблений своїми руками, має входити п'ять – сім сторінок інформації про місто та його короткої історії з ілюстраціями, картою пам'яток і маршрутом, який вони б порадили туристам, які відвідують дане місто. Учні повинні були використовувати в своєму повідомленні пройдені граматичні теми та актуальні лексичні одиниці для даного модуля.

Учням були дані наступні ключові слова для виконання даного завдання:

Лексичні одиниці: *wooden building, famous monument, builders and architects, columns and statues, churches and cathedrals, castles and palaces to protect the city, seem fast, small enough, big enough to rebuild everything, parade, white walls, as well stable structures such as boarding a train / plane / taxi; skip train / plane / bus.*

Граматичні конструкції: *irregular verbs (Past Simple), past continuous.*

Далі, учні повинні представити свою творчу роботу перед усім класом, розповісти про визначні пам'ятки міста, ілюструючи свою розповідь барвистими картинками зі свого альбому, а так само показуючи карту туристичного маршруту.

3. Вправа «*Portrait*»

Мета: відпрацювання нової лексики.

Прийоми арт-технологій: малюнок.

Учитель читає англійською опис зовнішності людини, якогось предмету, пейзажу або маршруту. Дитина має відтворити цей опис на малюнку. Враховує присутність всіх деталей, а не техніки малювання.

Now I'm going to read to you how a girl describes an object. You have to draw it.

«I want to write about my favourite rucksack. It is smaller than a school bag but it is more comfortable. It is grey and pink with a nice picture of a teddy bear on it. There are a lot of pockets inside so I can keep my keys, my mobile phone, my lunch box and a lot of other things in it.»

Отже, на сьогоднішній день одним з найбільш широко поширених видів арт-технологій, які доцільно використовувати в освітньому процесі, є просторові види мистецтва (це різні форми живопису, скульптура, архітекту). Прикладами ефективного використання просторових видів мистецтв на уроці іноземної мови можуть служити такі вправи: вправа «*Pictogram*», колаж «*My favorite city*», вправа «*Portrait*». Основні прийоми арт-технологій які можна використовувати під час проведення уроків – це колажування, створення малюнку та художньої фотографії.

2.2. Навчання учнів 7-8 класів англійської мови із застосування арт-технологій на основі часових мистецтв

До часових вид мистецтва віднесено музику, танець і літературу. Тому, одним з варіантів навчання учнів англійської мови є використання на заняттях музики. Мова і музика – дві знакові системи; в основі кожної з них лежить звук. Звуки, як комунікативні сигнали, несуть і несуть людям цінну інформацію. Музика, пісні є ефективним засобом навчання іноземної мови. Музику на заняттях з іноземної мови можна застосовувати в різних формах і з різною метою, а саме аудіювання, вивчення нового лексичного матеріалу, вивчення граматичних конструкцій, вивчення ідіом.

Позитивні результати навчання показують, що використання іноземної пісні в процесі навчання іноземних мов сприяє:

- вдосконаленню навичок вимови;
- досягненню максимально можливої точності в артикуляції, ритміці й інтонації;
- розширенню словникового запасу;
- розвитку умінь і навичок читання та аудіювання;
- спонуканню до монологічного і діалогічного висловлювань;
- розвитку підготовленої та спонтанної мови;
- тренуванні і закріпленню лексичного і граматичного матеріалу.

Методичні аспекти при використанні музики в процесі навчання іноземної мови:

1. Фонетичний аспект.

Пісні допомагають покращувати навички іншомовної вимови, розвивати музичний слух. Розвинений музичний слух допомагає вловлювати найтонші відмінності в проголошенні іноземних звуків. Розучування і виконання коротких і нескладних пісень з частими повторами допомагають закріпити правильну артикуляцію і проголошення звуків, особливостей ритму, темпу мови, правил фазового наголосу і т.д.

2. Лексичний аспект.

Пісня як один з видів мовного спілкування служить способом більш ґрунтовного засвоєння і розширення лексичного запасу, так як включає нові лексичні одиниці і вирази, складені в певній римі. Ритмічна музика віршів і пісень допомагає швидше засвоювати слова, фрази, речення, правильну інтонацію. У текстах пісень вже знайома лексика зустрічається в новому контексті. Даний момент допомагає її активізувати в схожих мовних ситуаціях.

3. Граматичний аспект.

При використанні пісень засвоюються краще і граматичні конструкції.

4. Синтаксичний аспект.

Пісні та інші музичні твори спонукають до монологічних і діалогічних висловлювань, сприяють розвитку як підготовленої, так і спонтанної мови. В цілому, служать базою для розвитку мовної діяльності.

5. Культурологічний аспект.

Якщо навчальні тексти країнознавчого змісту інформують учня, тобто впливають на його інтелект і пам'ять, то матеріал пісень впливають і на емоції людини, і на образно-художню пам'ять. Пісня як носій культурологічної інформації формує і духовну культуру учнів.

6. Естетичний аспект.

Пісні сприяють естетичному вихованню аудиторії: придбанню учнями деякого рівня знань в музичному мистецтві, формуванню художнього смаку.

7. Психологічний аспект.

Музика і пісні створюють сприятливий психологічний клімат і знижують психологічне навантаження; сприяють зміцненню міжособистісних відносин, згуртуванню групи і більш повному розкриттю творчих здібностей кожного.

У процесі навчання іноземних мов можливо використовувати будь-який тип пісні. Методика роботи з кожним видом пісні відрізняється, це залежить і від рівня знань учнів, і від інших факторів.

Основна формула: вправи до пісні – пісня – вправи після пісні. Ми виділяємо кілька послідовних етапів в роботі з основним видами пісень:

- 1) як і перед вивченням будь-якого тексту, введення незнайомих слів і словосполучень перед піснею;
- 2) попередня бесіда, пов'язана зі змістом пісні;
- 3) прослуховування пісні;
- 4) розуміння змісту пісні (переклад тексту спільними зусиллями учнів під керівництвом викладача);

- 5) виконання завдань і вправ до пісні, що сприяють кращому засвоєнню нового матеріалу;
- 6) читання тексту пісні з інтонацією;
- 7) розучування пісні в процесі її спільного виконання;
- 8) виконання пісні учнями з викладачем та без.

Подальша робота з піснею передбачає різні завдання – обговорення порушеної в пісні тематики; краще виконання пісні по рядах і т.д. На наступних кількох заняттях буває досить повторити пісню один-два рази, щоб новий матеріал запам'ятався міцно, і потрібні мовні навички сформувалися у достатній мірі. Кожна із запропонованих пісень може використовуватися як ефективний засіб для закріплення і повторення нового граматичного матеріалу.

Драматизація віршів і пісень також є одним з найбільш ефективних методів для запам'ятовування стійких лексичних оборотів і граматичних конструкцій, так як сам процес може заволодіти увагою навіть самих пасивних учнів. Під час репетицій учні на мимовільному рівні запам'ятовують не тільки свої слова, а й учасників всього драматичного заходу з музичним супроводом. Підбір юних учасників для постановки міні-вистави з використанням пісні слід здійснювати в залежності від здібностей дітей до співу, їх характеру і сумлінного ставлення до справи.

Драматичний метод також дозволяє учням продуктивно працювати з інтонацією і вимовою, адже в кожне вимовлене слово вкладається сенс, і, відчувши себе значущим в ході виступу, дитина буде намагатися виконати свою роль найкращим чином, що покаже його як професійну особистість в своїй справі. Важливим фактором є той факт, що мета вивчення вірша або пісні цілком зрозуміла, адже її можна яскравим чином продемонструвати не тільки школярам, а й батькам. Драматизація літературних сюжетів продуктивно впливає на свідомість

учнів, спонукаючи до мимовільного запам'ятовування римованих мовних зворотів в супроводі з живими діями.

Далі наведені кілька вправ для роботи з учнями із використанням часових мистецтв.

1. Вправа «Song» (варіант 1)

Мета: розвиток навичок аудіювання.

Прийоми арт-технологій: використання пісні.

Учням пропонується переглянути відео та дати відповіді на такі запитання:

(Celine Dion – Because You Loved Me)

- 1) *What is this song about?*
- 2) *What relations were described in this song?*
- 3) *What words refer to mother's care?*
- 4) *What holiday connects with the lyrics of that song?*

(Adele – Skyfall)

- 1) *What is this song about?*
- 2) *What film was described in this song?*
- 3) *What does 'Skyfall' means?*
- 4) *Name other films with the hero from this song.*
- 5) *What is your favorite film? Tell briefly.*

2. Вправа «Song» (варіант 2)

Мета: розвиток навичок аудіювання.

Прийоми арт-технологій: використання пісні.

Учням пропонується прослухати пісню один раз, потім учитель роздає роздрукований текст цієї пісні з пропущеними словами, і учні прослуховують цю пісню ще раз. Після чого діти мають вписати пропущені слова.

(Imagine Dragons – Working Man)

[2x:]

Shake it! Shake it!

And we're _____ again,
 Been a long time coming for the _____ man.
 Shake it! Shake it!
 And we're _____ again,
 When the money is high, we can _____ to spend.
 Every little bit goes a little of a _____ way,
 Life gets hard and I'm headed for the _____ home, home.
 Caught up in the middle of a _____ and a heartbreak,
 Just when I thought I was clear of the _____,
 No, no-oh-oh!
 So _____, tell me, tell me!
 What am I to do?
 I think that this life is _____ than the view.
 So _____, help me, help me
 Be a little more like you.
 When everything is _____,
 I'm gonna do the things you do.

.....

3. Вправа «Song» (варіант 3)

Мета: розвиток навичок аудіювання, вивчення ідіом.

Прийоми арт-технологій: використання пісні.

(Depeche Mode)

Walk (a mile) in someone's shoes – побувати в чийсь шкірі, на чиемусь місці.

*You'll stumble in my footsteps,
 Keep the same appointments i kept,
 If you try walking in my shoes,
 If you try walking in my shoes.*

(C) «Walking in my shoes»

(The Beatles)

To have (one's) head in the clouds – витати в хмарах

Newspaper taxis appear on the shore

Waiting to take you away

Climb in the back with your head in the clouds

And you're gone.

(C) «*Lucy in the Sky with Diamonds*»

Dreams come true – мрії збуваються

A dream come true – збулася мрія

I'll pretend that I'm kissing

The lips I am missing

And hope that my dreams will come true.

(C) «*All My Loving*»

(*Muse*)

Settle for (something) – задовольнятися (чимось меншим),
погодитися (на щось менше)

You'll not rest,

Settle for less

Until you guzzle

And squander what's left.

(C) «*City of Delusion*»

Fall down – падати, зриватися, потерпіти невдачу

I'm falling down

And fifteen thousand people scream,

They were all begging for your dream.

(C) «*Falling Down*»

Отже, музика, пісні є ефективним засобом навчання іноземної мови. Позитивні результати навчання показують, що використання іноземної пісні в процесі навчання іноземних мов сприяє: вдосконаленню навичок вимови, досягненню максимально можливої точності в артикуляції, ритміці й інтонації, розширенню словникового

запасу, розвитку умінь і навичок читання та аудіювання, спонуканню до монологічного і діалогічного висловлювань, розвитку підготовленої та спонтанної мови, тренуванню і закріпленню лексичного і граматичного матеріалу. Пісня яку ми беремо для вивчення, має відповідати заданій меті вивчаємого матеріалу. Вивчати тексти пісень ми можемо з різною метою, а саме: вивчення нового лексичного матеріалу, сприймання іншомовного матеріалу, аудіювання, вивчення ідіом.

2.3. Арт-технології на основі синтетичних мистецтв на уроках англійської мови у 7-8 класах

Виходячи з сучасної концепції навчання іноземної мови ключовим підходом є комунікативне навчання, тобто саме спілкування визнається базою розвитку індивідуальності, що так важливо для учня середньої школи. Таким чином, урок повинен будуватися як модель реального спілкування, всі матеріальні, операціональні і діяльні засоби повинні сприяти організації спілкування на уроці.

Оскільки в загальноосвітній школі класи змішані, і, як наслідок, мовні здібності можуть бути самими різними, то при використанні типових програм у багатьох учнів виникають труднощі в засвоєнні навчального матеріалу. Інтерес до предмета згасає. Для допомоги саме таким учням пропонується використовувати такий різновид арт-технологій як ігрові прийоми.

Гра визначається як форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, в предметах науки і культури. Гра – специфічна діяльність, яка включає всі компоненти діяльності, а результатом є емоційне насичення.

У даний час існує безліч видів ігор, але серед них можна виділити такі групи:

- 1) фонетичні;
- 2) граматичні ігри;
- 3) гри для навчання читання;
- 4) гри для навчання аудіювання;
- 5) гри для навчання говорінню;
- 6) змішані гри;
- 7) комунікативні ігри

У мовних іграх основним матеріалом є сама мова. У різних іграх розвиваються різні лінгвістичні навички: *Listening* – аудіювання, *Reading* – читання, *Speaking* – говоріння, *Writing* – письмо. Однак часто модифікують гру, підлаштовуючи її під свої потреби. Наведемо приклади ігор, що відносяться до кожної з перерахованих вище груп.

Серед фонетичних ігор можна виділити, наприклад, ігри-загадки, ігри-імітації, ігри-змагання, ігри з предметами, ігри на уважність.

При навчанні лексиці доцільно використовувати ігри на картках, загадки, кросворди, чайнворд, ігри типу «*Find the word*», «*Find a proverb*». Дуже поширені гри типу «*Auction*» або «*Duel*», «*Lottery*», «*A chain of words on the topic*» і т. д.

Серед граматичних ігор можна використовувати такі: «Дізнайся, хто говорить» (*Guess, who is speaking*), «Де ти був?» (*Where were you? – відпрацювання The Past Simple Tense*), «Хованки на картинці» (*Hide-and-Seek in a Picture*), «*Lazy-bones*» (*I'll ask you to do smth. Say that you did it yesterday* – Я попрошу тебе зробити щось. Скажи, що ти вже зробив це вчора). При навчанні читанню можна використовувати ігри, які імітують реальні життєві ситуації, наприклад «*At the doctor's office* (На прийомі у лікаря)», «*Competition of TV announcers* (Конкурс теледикторів)», «*Playing the computer* (Комп'ютерна гра)». Особливий інтерес у навчанні сприйняттю на слух викликають ігри, в яких після прослуховування тексту (бажано з великою кількістю персонажів) необхідно розіграти сценку за змістом тексту. У цих іграх учні демонструють не тільки свої

здібності до аудіювання, але і свої артистичні здібності. В іграх при навчанні аудіюванню дитина може проявити себе як особистість, а також як член колективу.

Серед комунікативних ігор найбільшим успіхом на уроках користуються ігри з браком інформації (переможцем стає той, хто першим об'єднає всю інформацію, отриману від інших учасників), ігри на вгадування (переможець – той, хто правильно вгадає, наприклад, гра «*Who am I?*», де учасники повинні вгадати, ким є той, хто водить, задаючи йому питання), колективні ігри (популярні ігри типу «*crossword puzzles*», «*domino*», «*bingo*»), ігри на увагу (переможцем є той, хто найбільш уважно виконає завдання), ігри на розвиток пам'яті (перемагає той, хто краще за все запам'ятав інформацію, особливо цікаві такі ігри для 7-8-х класів). Як приклади комунікативних ігор можна також привести рольові ігри. В таких іграх дається певна задача, яку учні можуть виконати, дотримуючись деяких правил. Велику роль при цьому відіграє метод драматизації – це творче використання писемного та усного мовлення на основі літературних творів (фактично шкільний театр). Цей метод дає можливість формування позитивного ставлення до вивчення іноземної мови. Серед методів драматизації виділяють також діалог та імпровізацію.

Далі наведені кілька вправ для роботи з учнями із використанням синтетичних мистецтв.

1. Фонетична зарядка. «*A cat in a hat*».

Мета: Тренування мовного апарату, поліпшенню вимови й розширенню лексики.

Прийоми арт-технологій: рольова гра, виразне читання, інсценування.

Dear children, good morning! Today we are going to London. During our trip you'll learn to interview your friends about their lives asking and answering questions.

*Now imagine that we are waiting for our train to London at the station.
Let's have fun and act out the poem. One of you will be a cat.*

Учні програють за ролями. 1 учень в ролі кішки в капелюшку. Решта виразно читають по одному реченню з римування, супроводжуючи це активною мімікою і жестами.

Where are you going my little cat?

I'm going to town to buy a hat.

What? A hat for a cat?

A cat in a hat?

Who ever saw a cat in a hat?

2. Вправа для закріплення граматичного матеріалу. «*Let's go by train*»

Мета: відпрацювання граматичної конструкції.

Прийоми арт-технологій: інсценування, культура і техніка мовлення.

Учні беруть набір картинок-вагонів з написаними на них словами і стають в ряд (займають своє місце в поїзді), вибудовуючи перше питання. Один учень читає його з правильною інтонацією. Потім діти також працюють з наступним набором картинок.

Make up the train using the given words for the questions and go on a trip. You'll be the carriages.

When do you like to travel?

Where do you go by train?

Do you like to travel by ship?

What do you usually visit?

3. Відпрацювання навички говоріння «*A telephone talk*»

Мета: відпрацювання лексичних одиниць.

Прийоми арт-технологій: етюд, інсценування.

Діти шикуються в лінію. Два учні – «телефони», інші – «проводи». Перший учень читає по картках питання, діти по-черзі повторюють його.

Дитина у другого телефону повинен відповісти на нього. Учні в лінії повторюють його один за іншим.

On the way to England call your friends from London and speak over the phone.

Hello!

When do you go to school?

Where do you play basketball?

What do you do in the evening?

4. Пантоміма. «*Guess the action*»

Мета: відпрацювання лексичних одиниць, відпрацювання граматичного матеріалу.

Прийоми арт-технологій: вистава, етюд, інсценування.

Учень зображує жестами загадану дію. Учні беруть інтерв'ю в його з опорою на схему і словосполучення на картках і відгадують дію.

Now we are in London. All of you have a rest in different ways. Guess what your friend is doing now. Show these actions.

Are you V-ing ...? - Yes, I am. / No, I am not.

play football

visit museums

take pictures

swim in the swimming pool

read newspapers

have lunch

ride a bike

5. На вечорі знайомств. «*At a cocktail-party*»

Мета: розвивати навички говоріння.

Прийоми арт-технологій: рольова гра, культура і техніка мовлення, інсценування.

Кожен учень виймає картку на яких написано британські імена та «ролі». Учні знаходять собі співрозмовника. Діти знайомляться і

розпитують в довільній формі один про одного на вечірці, записуючи питання і відповіді на картках. У підсумку вони розповідають в монолозі, що дізналися про свого напарника.

Now it's evening and we have our cocktail-party. You may ask your British friends questions. Write your questions on the half of the sheet and then you'll find your partner matching two halves and get acquainted with each other. Good luck! (Половина дітей – з британськими іменами) Report to your friends what you have learnt about your new friend.

(E. g. : What is your hobby? (His hobby is singing.))

Tomorrow you will go on a sea voyage. During this voyage you will continue to learn English.

Bon voyage!

6. Інтерв'ю. «Interview»

Мета: розвиток навички говоріння, закріплення лексичних одиниць, використання граматичних конструкцій.

Пийоми арт-технологій: рольова гра, культура мовлення, інсценування.

(Цю вправу можна використати до теми «Спорт». Один учень в ролі відомого спортсмена (кого саме він обирає сам). Інші учні мають задати йому по 2-3 питання, на які «спортсмен» має відповісти. Також цю вправу можна використати до теми «Кіно та театр».)

1. *Which sport do you think is the best?*
2. *What kind of sport do you prefer?*
3. *Do you like hokkey?*
4. *What is your favorite football team?*
5. *What do you think about Ukrainian sportsmen?*
6. *Did you watch summer Olympic Games in London?*
7. *Would you like to take part in the Olympic Games?*
8. *Have you got any sport awards?*
9. *When was your first sport experience?*

10. *Who would you like to work with?*

7. Вправа «*Traditions, holidays, festivals*».

Мета: розвиток навички говоріння, закріплення знань за темою.

Прийоми арт-технологій: рольова гра, створення вистави, виразне читання, інсценування.

Groups are divided into subgroups of three people each. Each subgroup chooses one holiday and should act out a scene about how families celebrate these holidays.

Each student chooses the role of a certain family member (mother, father or child) and makes his own speech in accordance with their social role in this scene. Next, students act out their prepared scenes using various handy items or pre-prepared props, such as an artificial birthday cake or a paper cut Jack for Halloween.

Вправи із використанням синтетичних мистецтв, на уроках англійської мови допомагають учням засвоїти лінгвістичні навички на різних рівнях: аудіювання, читання, говоріння, письмо. На синтетичному рівні ми можемо використовувати різні прийоми арт-технологій, а саме – рольова гра, інсценування, виразне читання, створення вистави. Використання арт-технологій на синтетичному рівні робить процес навчання більш цікавим, даний метод розвиває творче мислення і креативність, вчить працювати в команді і розуміти один одного.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день в навчанні іноземних мов існує величезна кількість різних технологій, що вимагає від сучасного вчителя постійного пошуку нових цікавих методик. Арт-технологія є одним з можливих варіантів, поєднуючи в собі практико-орієнтований напрям педагогічної науки, що представляє собою синтез двох галузей наукового знання (мистецтва і педагогіки), що забезпечують розробку теорії і практики педагогічного процесу розвитку учнів через мистецтво і творчу діяльність.

Скворцова Тетяна Петрівна визначає арт-педагогічні технології як комплексно-освітні методи створення, застосування і визначення процесу взаємодії учасників освітніх відносин в актуалізації внутрішніх ресурсів мотиваційно-потребової сфери творчого самовираження, що забезпечують успішний розвиток і саморозвиток особистості дитини.

Складова терміна "арт" акцентує увагу на використанні мистецтва (живопису, музики і співу, руху і танцю, театру, літератури, прикладної творчості та т. д.). Види мистецтва можна розподілити на три групи за способом втілення художнього образу:

- просторові види мистецтва (різні форми живописа, скульптура, архітектура);
- часові (музика, танець, література);
- синтетичні види мистецтв (театр та кіномистецтво).

Прикладами ефективного використання просторових видів мистецтв на уроці іноземної мови можуть служити такі вправи як – «*Pictogram*», колаж «*My favorite city*», «*Portrait*» і т.д.. Основні прийоми арт-технологій які можна використовувати на цьому рівні це колажування, створення малюнку та створення художньої фотографії.

Прикладами ефективного використання часових видів мистецтв на уроках іноземної мови є музика, пісні. Позитивні результати навчання

показують, що використання іноземної пісні в процесі навчання іноземних мов сприяє: вдосконаленню навичок вимови, розширенню словникового запасу, розвитку умінь і навичок читання та аудіювання. Використовувати ми можемо будь-які іноземні пісні, які не містять ненормативної лексики. Прикладами вправ з використанням пісні можуть бути: питання до тексту пісні, вправи з пропущеними словами, а також використання пісні для вивчення ідіом. Вивчати тексти пісень ми можемо з різною метою, а саме: вивчення нового лексичного матеріалу, сприймання іншомовного матеріалу, аудіювання, вивчення ідіом.

Прикладами ефективного використання синтетичних видів мистецтв на уроках іноземної мови є вправи – фонетична зарядка «*A cat in a hat*», вправа для закріплення граматичного матеріалу «*Let's go by train*», відпрацювання навички говоріння «*A telephone talk*», пантоміма «*Guess the action*», вправа «*At a cocktail-party*», вправа «*Interview*» і т.д.. Вправи із використанням синтетичних мистецтв, на уроках іноземної мови допомагають учням засвоїти лінгвістичні навички на різних рівнях: аудіювання, читання, говоріння, письмо. На синтетичному рівні ми можемо використовувати різні прийоми арт-технологій, а саме – рольова гра, інсценування, виразне читання, створення вистави.

Унікальність арт-технологій, що застосовуються на уроках іноземної мови, полягає в тому, що вчителю вдається задіяти обидві півкулі мозку учня. Як відомо, в процесі творчості активно задіюється права півкуля мозку, яка відповідає за просторово-образне мислення, тобто сприйняття музики, танцю, живопису, за креативність мислення, артистичність і художність. А в процесі безпосереднього оволодіння іноземною мовою активна робота припадає на ліву півкулю, яке відповідає за абстрактно-логічне мислення, тобто мислення, пов'язане зі словесної інтерпретацією понять і явищ, за багатий словниковий запас, вербальний інтелект, уміння грамотно і чітко вибудовувати висловлювання.

Кожен учитель, який застосовує на своїх уроках якусь арт-технологію, усвідомлює, що у кожного учня є здібності до творчого перетворення дійсності, пошуку рішень, що виникають проблем і прагнення до генерування нових нестандартних ідей.

Різноманіття і багатоаспектність арт-технологій дозволяють включати і використовувати їх на різних етапах уроку: його початок і завершення (warm-up + cool-down activities), виклад нового матеріалу, закріплення пройденого матеріалу, фізкультхвилинка, домашнє завдання та навіть на уроках контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій І. В. Теорія і практика арт-терапії. *Навчально-методичний комплекс*. Умань: Алмі, 2014. 75 с.
2. Ващук Г. І. Використання арт-технологій на уроках англійської мови / Г. І. Ващук. Кам'янець-Подільський НВК №16. 2016. С. 5
3. Використання арт-технологій у навчанні англійської мови в середній школі. URL: <http://lektsii.com/1-143516.html>.
4. Вознесенська О. Л. Особливості арт-терапії як методу. *Психолог*. 2005. №39 5-9 с.
5. Газолишин В. А. Арт-терапія: Мистецтво бачити. Херсон: 2007. 75 с.
6. Гембарук А.С. Методика викладання іноземної мови в таблицях і схемах: Методичний посібник. Умань: ПП Жовтий, 2010. 144 с.
7. Державний стандарт базової і повної середньої освіти 2012. Освітня галузь «Мови і літератури» (іноземні мови).
8. Державний стандарт початкової загальної освіти 2011. Освітня галузь «Мови і літератури» (іноземні мови).
9. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. док. пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
10. Кравчина, Т. В. Арт-технології на заняттях з англійської мови *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. Вип. 1 (38). С. 161-164.
11. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапії: підходи, діагностика, система занять. СПб.: Речь, 2003. 154с.
12. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. К.: Ленвіт, 1999. 320 с. (с.6-71)

- 13.Скворцова Т. П. Педагогика искусства №1, 2018 URL:
<http://www.art-education.ru/electronic-journal>
- 14.Смирнова О.И. Использование сказок в нравственном воспитании младших школьников URL: festival.1september.ru/articles/629738
- 15.Социальная сеть работников образования «Наша сеть» URL:
www.nsportal.ra
- 16.Социально-психологическая служба «Фелана» URL:
www.helpline74.ru/docs.php?id=12
- 17.Тарарина О. В. Практикум з арт-терапії. Шкатулка майстра. Київ: ФЛП Тарарина, 2016. 218 с.
18. Телицина, Т.Н. Використання компютерних програм на уроках англійської мови / Т.Н Телицина, А.Ф. Сидоренко // Іноземні мови в школі. – 2002. С.41-43.
- 19.Титаренко О. І. Використання арт-терапії в психолого-педагогічному супроводі освітнього процесу / Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: URL:
http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/tytarenko.pdf
- 20.Kaseh Abu Bakar. Bridging learning and assessment through readers' theatre. / New Directions: Assessment and Evaluation: A collection of papers. – 2011. – с. 57-63.
- 21.MumfordM., Gustafson S. Creativity syndrome: integration, application and innovation // Psychological Bulletin. 1988. P. 27-43.
- 22.Murphey T. Music&Song. Oxford University Press, 1992. 151 p.
- 23.Olshen S. R. The disappearance of giftedness in girls: An intervention strategy // Roeper Review. 1987. P. 251-254.
- 24.Sternberg R. J., Lubart T. I. Investing in creativity // American Psychologist. 1996. P. 677-688.

25. Taylor C. W. Various approaches to and definitions of creativity // R. Sternberg, The nature of creativity. Cambridge. Cambridge University Press. 1988. P. 99-126.
26. Torrance E. P. Scientific views of creativity and factors affecting its growth // Deaduls: Creativity and Learning. 1965. P. 663-679.